

Utbildningsinspektion i Brukets rektorsområde förskoleklass, grundskola åk 1-6, särskola åk 1-10

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Bukets rektorsområde	Antal barn/elever
Grundskola	612
Skolbarnsomsorg	231
Förskoleklass	73
Särskola	18

Inom rektorsområdet finns följande skolenheter: Buksskolan med knappt 200 elever, Strömtorpsskolan med drygt 300 elever, Svartå skola samt Åtorpsskolan. De två sistnämnda skolorna har ca 80 elever vardera. Buksskolan och Strömtorpsskolan är belägna i tätorten Degerfors medan de övriga två skolorna ligger i de mindre samhällena Svartå och Åtorp ca 15 km från tätorten. Åtorps skola rekryterar elever, förutom från villasamhället Åtorp, i storomfattning från den omgivande landsbygden vilket innebär att cirka hälften av eleverna vid skolan åker skolskjuts. De övriga skolorna tar emot elever från såväl villa- som flerfamiljsfastigheter och skolskjuts är inte vanligt förekommande vid dessa skolor. Buksskolan har av skolorna inom området flest andel elever som läser svenska som andra språk.

Utbildningen vid rektorsområdets skolor omfattar förskoleklass och grundskola årskurserna 1-6. I anslutning till varje skolenhet finns fritidshem. Särskolans årskurs 1-6 är lokalintegrerad i Strömtorpsskolan medan årskurs 7-10 undervisas i lokaler i anslutning till kommunens 7-9-skola (Stora Vallaskolan). Inom rektorsområdet bedrivs utbildning enligt Förordning om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg för asylsökande barn m.fl (SFS 2001:976). Utbildningen, med vid inspektionstillfället 29 elever, bedrivs i lokaler – Asylskolan - i anslutning till och i viss samverkan med Buksskolan.

Rektorsområdet leds av en rektor som är placerad på Buksskolan. En biträdande rektor har ett särskilt ansvar för Strömtorpsskolan och en biträdande rektor har motsvarande ansvar för Svartå skola och Åtorpsskolan. Rektor och de biträdande rektorerna utgör områdets ledningsgrupp.

Rektorsområdets pedagogiska personal arbetar i arbetslag. Varje arbetslag leds av samordnare. Vid Åtorpsskolan fullgör den biträdande rektorn den uppgiften.

Genomförandet av inspektionen i Bukets rektorsområde

Skolverket sände den 21 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Bukets rektorsområde har bestått av undervisningsråden Inger Nyberg Gummesson, Sonny Bjarkå och Per Lennermark. Besök i Bukets rektorsområde påbörjades den 17 mars och avslutades den 14 april 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-

inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Brukets rektorsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Brukets rektorsområde genomfördes formella intervjuer med rektor, de biträdande rektorerna, personal samt elever från årskurserna 2 och 6. Lektioner i förskoleklasser samt årskurserna 2 och 6 besöktes vid samtliga skolor. Under besöken vid skolorna fördes också samtal med föräldrar med undantag av föräldrar vid Asylskolan och särskolan.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Vid samtliga skolor inom rektorsområdet bedrivs arbete som rör normer och värden. Utgångspunkten för detta arbete är mål som redovisas i skolornas verksamhetsplaner. Exempel på formulerade mål: Varje elev skall vara trygg (Brukskolan), pojkar och flickor skall ha lika stort inflytande (Strömtorpsskolan), positivt samspel mellan alla på skolan (Svartå skola), alla flickor och pojkar får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen (Åtorpsskolan).

Vid intervjuerna uppger eleverna att de trivs i skolan och att de känner trygghet. Eleverna hjälper och tolererar varandra och tar ett bra ansvar för sin skolmiljö. Det förekommer mycket få mobbningssituationer även om språkbruket gentemot varandra bland de äldre eleverna bör förbättras. Även föräldrar ger denna bild av skolorna. Personalen lägger sig vinn om att "se" barnen.

Trivselregler finns på skolorna. Dessa tar bl.a. upp sådant som faller inom begreppen normer och värden. Inspektörerna noterade dock vid intervjuerna att kunskapen om dessa regler och på vilket sätt de tagits fram varierade såväl mellan skolorna som inom respektive skola. Eleverna vid skolorna lever dock upp till innebörden av reglerna oavsett om de är kända eller ej.

Inflytandet över arbetet i skolan för eleverna ökar i takt med åldern. Av intervjuerna framkommer dock att kännedom om skolans övergripande mål är begränsad hos såväl eleverna som föräldrarna vilket ger ett begränsat utrymme för att kunna påverka arbetet i skolan. Vid samtliga skolor ger eleverna uttryck för att de tycker utbildningen är meningsfull och att de lär sig mycket.

I Asylskolan samtalar elever och lärare kontinuerligt om vikten av att respektera varandras åsikter och egenvärde oberoende av etnicitet. I skolan råder ett gott arbetsklimat.

Inom särskolan bedrivs ett arbete som utgår från målet att eleverna skall känna självförtroende i samspel med andra. Genomförda observationer och intervjuer med personalen visar att eleverna kan arbeta i grupp och har förmåga att be om hjälp. De elever som vill deltar i Strömtorpsskolans elevråd.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av arbetet med normer och värden inom Brukets rektorsområde är bra. Elevernans reella ansvarstagande och möjlighet till inflytande över sitt eget arbete i skolan bör dock utvecklas inom grundskolan.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Brukets rektorsområde hade som övergripande mål läsåret 2001/02 att alla elever i årskurs 2 i maj månad skulle kunna läsa. Uppföljning enligt LUS (läsutvecklingsschema) visade att mellan 15 och 20 procent av aktuella elever inte var läskunniga. Detta bedömdes inte vara ett tillfredsställande resultat. Enligt rektor och personal gäller nu motsvarande mål elever i årskurs 3. Elever ges i större utsträckning än tidigare stöd i läsinläringen.

Inom kommunen finns beslut att nationella prov i årskurs 5 skall genomföras. Resultaten av de nationella proven i svenska, engelska och matematik visar att flertalet elever når målen i dessa ämnen. Enligt resultatsammanställning når Strömtorpsskolans elever procentuellt sätt bäst resultat på proven. Resultaten från de mindre skolorna Åtorpsskolan och Svartå skola är svåra att dra några långtgående slutsatser från då proven genomförts av få elever, 14 respektive 8 elever, beroende på det låga antalet elever vid skolorna.

Utvärderingar av skolans arbete sker i allmänhet genom samtal mellan elever, föräldrar och personal, bland personal inom arbetslagen och på arbetsplatsträffar samt genom enkäter. Vid skolorna genomförs s.k. DLS-test (Diagnostiska Läs- och Skrivprov) vid utvärdering av läskunnighetsmålet.

Inom rektorsområdet förekommer inte någon systematisk uppföljning av elevernas fortsatta skolgång efter det de lämnat sina respektive skolor inom rektorsområdet vilket skulle kunna vara en metod att utvärdera resultatet av det

egna arbetet. Information om kunskapsutvecklingen för enskilda elever överförs i allt väsentligt till föräldrarna vid utvecklingssamtalen.

Vid samtal med rektor framkom att arbete påbörjats inom rektorsområdet med syfte att finna former för att dokumentera barns lärande som ett led i att skapa underlag för individuella studieplaner.

Inom särskolan ges information till eleverna om och utvärderas undervisningen kontinuerligt. Detta möjliggörs genom att man arbetar med "korta" delmål, vilket innebär att delmål formuleras, inom ramen för uppsatta huvudmål, för kortare tidsperioder. Arbetet utvärderas och resultat bedöms bl.a. vid arbetslagsträffar som genomförs varje vecka då också planering sker för kommande period. Inom ramen för målet att eleverna skall kunna samspela med andra bedrivs undervisningen ofta i form av grupparbeten. Inspektörerna bedömer utifrån samtalen med elever och personal att resultatet av undervisningen är bra.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att resultatet av arbetet inom rektorsområdet inom området är bra.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

För Brukets rektorsområde finns en gemensam handlingsplan mot kränkande behandling benämnd "Handlingsplan mot mobbning, rasism och trakasserier". Handlingsplanen beskriver ett bra förebyggande arbetssätt och vilka åtgärder som skall vidtas om något inträffar. Vid misstanke om kränkande behandling agerar personalen omedelbart enligt planen och kontakt tas snarast med berörda hem. Planen innehåller även information till föräldrar samt uppgifter om vilka som ingår i de s.k. antimobbningsgrupperna och vilka elever som är utsedda till kamrattstödare. Kurator ingår i varje antimobbningsgrupp. Planen beaktar inte bara situationer då elever kränker elever utan även kränkningar mellan vuxna och elever. Även de fall då personal kränker annan personal har beaktats. Planen är känd och är ett levande dokument i skolornas arbete. Förekomsten av kränkande behandling är liten även om sådan förekommer. Utvärdering av handlingsplanen och till den knutet arbete sker vid läsårsslut.

Vid skolorna finns formella samverkansorgan i form av klassråd, elevråd och matråd där, enligt eleverna, framförallt praktiska saker behandlas. Det framkommer dock inte att eleverna känner att de har ett särskilt stort inflytande trots dessa råd. I matrådet vid Bruksskolan finns förutom representanter för elever och personal även personal som arbetar med skollunchen.

Den väsentligaste kontakten mellan skola och hem sker vid utvecklingssamtalen. Såväl elever, föräldrar och personal upplever dessa samtal givande och cen-

trala för informationsutbyte om elevernas skolgång. Härutöver arrangeras föräldramöten vid samliga skolor. Föräldrar vid Strömtorpsskolan gav även uttryck för att de var mycket nöjda med den information som kontinuerligt gavs i form av veckobrev.

Inför varje läsår får varje hem en informationsbroschyr med uppgifter som rör respektive skola som t.ex. läsårstider, telefonnummer, adresser, nyckelpersoner (skolledning, skolsköterska, kurator och vaktmästare) och sådant som är generellt för hela området. Broschyren innehåller uppgifter om antimobbningsgrupper, kamratstödjare samt även i punktform vad skolan förväntar sig av föräldrar och elever samt vad föräldrar och elever kan förvänta sig av skolan. Dessa förväntningar rör främst värdegrundsfrågor och sådant som skapar en god arbetsmiljö.

Föräldrar och elever upplever inte att de i någon större omfattning påverkar skolornas målsättning vad gäller arbetet med den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Gemensamma normer och regler diskuteras dock fortlöpande på klassnivå.

Vid samtliga skolor har eleverna tillgång till skolhälsovård.

Skolorna strävar efter att ge eleverna förutsättningar att regelbundet bedriva fysiska aktiviteter. Som exempel kan nämnas att vid Bruksskolan, Strömtorpsskolan, Åtorpsskolan och Svartå skola finns i verksamhetsplanerna särskilda hälsomål. Bruksskolan: "Vi skall ha fysisk aktivitet varje dag i skolan och på fritiden." Strömtorpsskolan: "Fysiskt välbefinnande". Åtorpsskolan: "Medvetandegöra eleverna om betydelsen av fysisk aktivitet." Vid dessa skolor genomförs dagliga promenader med elever och även andra fysiska aktiviteter utifrån de uppsatta målen. Svartå skola: "Alla skall ha en bra matsituation. Matsituationen bör vara så trivsamt att alla äter ordentligt". I sarskolan saknas formulerade hälsofrämjande mål. Eleverna i sarskolan ges dock tillfälle till fysiska aktiviteter under skoldagen i den stora lokal i Strömtorpsskolan som används som kombinerad lekhall och samlingssal.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetsmiljön och delaktigheten inom rektorsområdet är bra. Verksamheten vid skolorna är formellt utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar men insatser bör göras vid samtliga skolor så att elever får ett starkare inflytande på arbetet vid skolorna. Inom sarskolan bör formerna för hälsofrämjande arbete utvecklas. Inspektörerna bedömer arbetet mot kränkande behandling inom rektorsområdet är av mycket god kvalitet.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Brukets rektorsområde finns såväl mål för som planering av undervisningen i de för respektive skola utformade arbetsplanerna som inom området benämns verksamhetsplaner. Vissa mål är gemensamma för alla skolor inom området medan andra är specifika för den enskilda skolan. Uppsatta mål ligger i linje med vad de nationella styrdokumenterna anger. De lokala målen samt läromedlen styr i väsentlig grad undervisningens planering.

I samtliga skolor bedrivs arbetet inom arbetslag. Varje arbetslag leds av en samordnare som bl.a. har ansvar för dokumentation av genomförda utvärderingar av arbetet inom respektive arbetslag. Samordnarna är dessutom en särskild kontaktyta gentemot rektor. Vid Strömtorpsskolan finns två arbetslag för förskoleklassen och årskurserna 1 och 2 samt två arbetslag för årskurserna 3-6. På Bruksskolan finns två arbetslag, ett för årskurserna 1-2 i nära samarbete med förskoleklassen samt ett för årskurserna 3-6. Svartå skola och Åtorpsskolan har vardera ett arbetslag. På Åtorpsskolan fullgör den biträdande rektorn även uppgiften som samordnare.

En gång per månad genomförs arbetsplatsträffar i samtliga skolor. Vid dessa träffar diskuterar personal från fritidshem, förskoleklass och grundskola (vid Strömtorpsskolan även personal från särskolan) och skolläda frågor som rör verksamheten som t.ex. arbetsmiljö och organisationsfrågor.

Vid Strömtorpsskolan arbetar alla grundskoleelever i åldershomogena grupper. Lokaler för årskurs 1 och 2 ligger i anslutning till förskoleklassen vilket ger förutsättningar för samverkan förskoleklass och grundskola. Vid Bruksskolan arbetar årskurs 1 och 2 åldersblandat i nära samarbete med förskoleklassen. Även vid Bruksskolan ligger förskoleklassens lokaler i anslutning till lokalerna för årskurs 1 och 2. Årskurserna 3-6 är åldershomogent organiserade. Svartå skola arbetar med åldersblandade klasser för årskurserna 1-2, 3-4 respektive 5-6 medan det vid Åtorpsskolan finns två åldersblandade klasser, årskurs 1-2 och årskurs 3-4. Vid Asylskolan är eleverna (vid inspektionstillfället 29 elever) indelade i tre grupper utifrån ålder och förkunskaper. Inom grupperna arbetar eleverna individuellt i matematik och svenska. Utöver dessa ämnen har eleverna vid två tillfällen i veckan idrott och slöjd.

Inspektörerna har tagit del av timplaner för respektive skola och har funnit att dessa innehåller vad som framgår av de nationella riktlinjerna.

Arbetslagen träffas regelbundet enligt uppgjort schema då information om föregående periods arbete delges varandra och gemensam planering av kommande period diskuteras. Vid arbetslagsträffarna behandlas även frågor som rör stödinsatser till de elever som är i behov av detta. Pedagogiska diskussioner, då t.ex. arbetssätt och arbetsformer samt utvärdering av lärandet behandlas, förekommer mer sällan.

De lektioner som inspektörerna besökte präglades av allsidighet och saklighet. Vid samtliga skolor förekommer såväl enskilt arbete för eleverna under lektionerna som samverkan i lektionsarbetet elever emellan. Lärare ger dock vid intervjuer uttryck för att arbetsformer som innebär grupp- och teamarbeten kan utvecklas ytterligare.

Inom rektorsområdet finns en bra dokumenterad gemensam metod för att identifiera barn i behov av stöd i skolarbetet och hur arbetet med stöd skall bedrivas. Arbetet med att ge stöd utgår från en för hela kommunen gemensam elevomsorgsplan som på ett strukturerat sätt anvisar vägar för arbetet med elever som är i behov av särskilda stödinsatser. Såväl elever som föräldrar uppger att det stöd som ges är av god kvalitet. Stöd ges såväl inom klassens ram som utanför. Vid skolorna i centralorten finns s.k. ”små grupper” för elever i årskurs 1-2 samt en grupp för övriga elever. Även vid Svartå skola finns en sådan liten grupp medan tillgänglig resurs på Åtorpsskolan utgör en allmän stödresurs för alla aktuella elever.

Upprättade åtgärdsprogram, gemensam dokumentmall för hela rektorsområdet, tar upp såväl elevens starka som svaga sidor, redovisar mål och vilka insatser som skall göras samt av vem och när utvärdering av arbetet skall göras. Såväl berörda elever som föräldrar deltar i arbetet med upprättande av åtgärdsprogram.

Trots medvetenhet om gällande bestämmelser ger rektor och personal uttryck för att vissa elever som har svårigheter i skolarbetet och därmed rätt till stöd inte får det tillgodosett inom rektorsområdet i tillräcklig omfattning. Även om kommunen i gällande skolplan anger att arbetet med stöd till elever som har svårigheter i skolarbetet är prioriterat anger rektor resursbrist som främsta orsaken till att vissa elever inte får det stöd de har rätt till.

Utvecklingssamtal genomförs vid samtliga skolor en gång per termin enligt gällande bestämmelser. Dessa samtal upplevs av föräldrar, elever och personal som mycket viktiga och angelägna för att få kännedom om och kunna delge synpunkter på elevens kunskapsutveckling och behov i skolan. Inga föräldrar uppgav att de kände till att de har rätt att begära skriftlig information om elevens skolgång som ett komplement till utvecklingssamtalet.

Inom rektorsområdet finns ett utvecklat system för arbete med överlämning från förskoleklass till grundskola. Detta arbete som syftar till att tidigt kartlägga den blivande grundskoleelevens behov och förutsättningar genomförs i samverkan mellan förskollärare, skolsköterska, BVC-personal och föräldrar.

Uppsatta mål för särskolan i den lokala arbetsplanen överensstämmer med målen i läroplanen och kursplanerna. För eleverna i årskurserna 1 till 6 finns individuella arbetsplaner som upprättats i samverka med föräldrar och elever. Inom särskolan har man ett utvecklat samarbete med grundskolan. Elever undervisas i

vissa ämnen, t.ex. idrott, musik, engelska och matematik, tillsammans med grundskolans elever. Varje vecka träffas arbetslaget för utvärdering och planering av skolarbetet. Utvecklingssamtal genomförs enligt gällande bestämmelser.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolorna arbetar på ett bra sätt för att nå målen och att arbetet är anpassat till olika behov. Det är dock ej godtagbart att vissa elever som har svårigheter skolarbetet inte får det stöd de har rätt till.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Arbetet inom Brukets rektorsområde leds av en rektor. Rektor har lång skolledarerfarenhet och har genomgått rektorsutbildning. Rektor uppger själv att stort ansvar för skolans arbete har lagts på lärarna inom ramen för arbetslagens arbete. Han uppger vidare att de initiativ som rör skolarbetet som kommer från arbetslagen via arbetslagssamordare tillgodoses om resurser finns tillgängliga för ändamålet. Rektor och biträdande rektorer, som utgör områdets ledningsgrupp, sammanträder en gång per vecka under två timmar. Av intervjuer med såväl biträdande rektorer som samordnare framgår att arbetslagen i stor omfattning kan sägas ha tagit över rektors roll som pedagogisk ledare inom området. Diskussioner om den pedagogiska kärnverksamheten förekommer inom arbetslagen vid skolorna men inte i sådan utsträckning som är önskvärd och innehållet i dessa diskussioner uppfattas inte som initierade och styrda från rektor i den omfattning som personalen önskar.

Inspektörerna uppfattar inte att de biträdande rektorerna har skolledande uppgifter i egentlig mening utan mer fungerar som funktion med ansvar för att hålla den dagliga skolverksamheten igång på respektive skola.

För kommungemensamma skolangelägenheter träffar kommunens rektorer regelbundet förvaltningschefen.

Skolornas arbetsplaner benämnda verksamhetsplaner utgår från skolornas målbeskrivningar och innehåller såväl handlingsplaner som utvärderingar. Dessa verksamhetsplaner återfinns i respektive skolas kvalitetsredovisning med undantag för verksamheterna vid Asylskolan och inom särskolan vilka har separat upprättade verksamhetsplaner. Inspektörernas förutsätter att verksamhetsplanen för Asylskolan utvecklas och förbättras så att innehållet kan ge den stadga åt verksamheten som en sådan plan syftar att ge.

Det finns en klar medvetenhet inom Brukets rektorsområde om syftet med och värdet av kvalitetsarbete vid skolorna. I inledningen till den redovisade kvalitetsredovisningen för rektorsområdet talas om att elever, lärare, skolledning och

övrig personal skall få en tydlig bild av den egna verksamheten för att tillsammans kunna diskutera åtgärder för förbättring och utveckling. Vidare sägs bl.a. att föräldrar skall få en bra information om skolan för att kunna delta i diskussioner om skolans utveckling, få mer insyn och ökat inflytande samt att det av kvalitetsredovisningen skall framgå hur väl man lyckas uppnå de nationella målen.

Rektor utformar samtliga skolors kvalitetsredoviningar. Underlag för detta arbete utgörs i allt väsentligt vad respektive arbetslag redovisar för rektor. Metoderna för att utvärdera arbetet och bedöma graden av måluppfyllelse utgörs till största delen av samtal med eleverna och i viss utsträckning av enkäter. Av intervjuer med föräldrar och elever framgår att de dock inte varit medvetna om eller känts sig delaktiga i kvalitetsarbetet. Kvalitetsredovisningarna beskriver resultat av arbetet med respektive mål och planerade åtgärder med anledning av dessa.

Uppsatta mål domineras av mål att sträva mot. Kunskapsmål rör svenska, engelska och matematik i årskurs 5 och läsförmåga i årskurs 3. För flertalet mål är det svårt att utläsa graden av måluppfyllelse i relation till de nationella målen.

Kvalitetsredovisningarna innehåller inte jämförande uppgifter från tidigare år vilket skulle underlätta att se resultat av förbättringsarbete över tid vid skolorna.

Vid skolorna finns timplaner som formellt visar att eleverna får den undervisningstid de har rätt till för att nå utbildningsmålen.

Inom rektorsområdet finns rutiner för att följa upp närvaron i skolan. Beslut fattas enligt gällande bestämmelser för såväl uttagning till särskild undervisningsgrupp ("liten grupp") som anpassad studiegång. Sådana beslut fattas av rektor för hela rektorsområdet enligt gällande delegationsordning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning, ledning och kvalitetsarbete i allt väsentligt är godtagbart. Förbättringar bör göras vad gäller rektors delaktighet i det pedagogiska arbetet vid skolorna. Vidare bör arbetet med kvalitetsredovisningarna utvecklas och förbättras så att de tydligare innehåller bedömningar i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redovisning för vilka åtgärder skolorna avser att vidta om målen inte uppnåtts. Elever och föräldrar bör mer medvetet engageras i kvalitetsarbete.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Inom Brukets rektorsområde erbjuds skolbarnsomsorg vid samtliga skolenheter.

Elever med funktionshinder kan tas emot vid varje skola. Val av bästa möjliga skola avgörs från fall till fall utifrån varje elevs funktionshinder eller så görs anpassningar till den enskilde elevens behov.

Elevens val syftar enligt grundskoleförordningen till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Studierna skall vara knutna till den kursplan som gäller för valt ämne. Skolor skall tydligt ange vilka valmöjligheter som finns för eleverna och de skall uppleva att de gör ett aktivt val. Vid skolorna inom Brukets rektorsområde finns tid avsatt för elevens val. Med undantag för Åtorps skola bedömer inspektörerna emellertid att elevens val dock inte erbjuds inom området på sätt som grundskoleförordningen anger. I skolan erbjuds inte ett allsidigt urval ämnen som möjliggör för eleverna att fördjupa och bredda sina kunskaper i ett eller flera ämnen.

Språkval erbjuds inom rektorsområdet enligt gällande bestämmelser och kan tillgodoses.

Berörda föräldrar och elever får information om möjligheten att läsa såväl svenska som andra språk som modersmålsundervisning som handledning på modersmål. Enligt rektor finns för närvarande ingen efterfrågan på sådan undervisning.

Vid intervjuer med föräldrar i Bruksskolan och Strömtorpsskolan framkom att föräldrar får bidra ekonomiskt vid genomförande av studieresor och badresor inom ramen för undervisningen. Omfattningen står i strid med skollagens bestämmelser om avgiftsfri utbildning. För en studieresa som var aktuell innevarande vårtermin angavs belopp mellan 500 och 1 000 kronor per elev och för badresor 65 kr per tillfälle. Rektor har bekräftat dessa uppgifter och anger att samråd skett med föräldrar och att de därvid inte hade några invändningar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det inom Brukets rektorsområde ges möjlighet till omsorg och utbildning i god omfattning. Det är dock inte godtagbart att inte ett allsidigt urval av ämnen erbjuds som elevens val enligt bestämmelserna vid Bruksskolan, Strömtorpsskolan och Svartå skola. Vidare är

det inte godtagbart att föräldrar behöver betala för studieresor och badresor som genomförs som en del av undervisningen.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Inom Brukets rektorsområde finns god tillgång på lärare och övrig personal med utbildning avsedd för den undervisning och övrig verksamhet som bedrivs. Ingen lärare som saknar en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva har tillsvidareanställning. Området har däremot inte i någon större omfattning tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. Av Asylskolans fyra anställda för undervisning är ingen behörig lärare och inom särskolan saknas specialpedagog. För undervisningen vid den särskilda undervisningsgruppen på Brukets skola ansvarar innevarande termin en utbildad barnskötare. Enligt rektor har han gjort bedömningen att detta var den "bästa lösningen" trots att det vid skolan finns behöriga lärare vilka kunde tjänstefördelas i den gruppen.

Annonsering efter lärare med adekvat utbildning görs centralt i kommunen då rektor anmäler behov av detta.

Vid intervjuer med elever och föräldrar framkom att de var nöjda med lärarna och övrig personal samt att de upplevde dessa som kunniga för sina uppgifter.

Innevarande läsår finns inom rektorsområdet en kompetensutvecklingsplan som fokuserar barn i behov av särskilt stöd. Även annan kompetensutveckling som bedöms angelägen kan tillgodose. Den ekonomiska resurs som avsatts är 1 000 kronor per anställd. Behovet av kompetensutveckling och förslag på utbildningar diskuteras inom arbetslagen medan rektor beslutar om personalens deltagande i de olika utbildningarna.

Samtliga skolor ger förutsättningar för en tidsenlig utbildning såväl vad gäller lokaler som läromedel och annan undervisningsmateriel. Vid samtliga skolor finns tillgång till bibliotek och datorer att använda i undervisningen. Utomhusmiljön vid skolorna bedöms av inspektörerna som bra. Föräldrar vid Strömtorpsskolan riktade dock kritik mot lokalerna och den yttre miljön. Skolan har under ett antal år haft problem med fukt och mögelskador men vid tiden för inspektionen var allt väsentligt åtgärdat av kommunen. Särskolans personal framhöll att deras lokaler inom Strömtorpsskolan var mycket ändamålsenliga med hänsyn till den undervisning som bedrivs. Särskilt värdefullt var tillgången på flera grupprum, ett stort samlingsrum samt ett litet kök.

Rektorsområdets centralt tilldelade anslag för undervisning i årskurserna 1 t.o.m. 6 fördelas mellan skolorna enligt en nyckeltalsprincip där antalet elever vid respektive skola i huvudsak avgör resursens storlek. Beroende på den enskilda skolans särskilda behov kan omfördelning ske av resursen efter diskus-

sion internt inom rektorsområdets samordnargrupp varvid avsteg kan göras från nyckeltalsprincipen. Fördelningen av slutgiltigt tilldelad resurs inom en skola görs av respektive skolas samordnare efter samråd med personalen. Nyckeltalsprincipen tillämpas inte vid fördelning av anslag till förskoleklass och fritidshemsavdelning utan varje förskoleklass respektive fritidshemsavdelning får lika stor resurs. Möjlighet finns dock att söka centrala medel om särskilda behov uppstår inom dessa verksamheter.

Medel för särskolans verksamhet äskas centralt varje år av rektor. Resursbehovet bedöms efter diskussion med berörd lärarpersonal men även med skolsköterska och habiliteringspersonal.

Undervisningen vid Asylskolansskolan finansieras fullt ut genom bidrag från Migrationsverket.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången på resurser och formerna för resursfördelning i allt väsentligt är bra inom rektorsområdet. Lärares utbildning i förhållande till den undervisning som är aktuell bör förbättras. Detta gäller särskilt för undervisningen vid särskolan och inom grundskolan där det är fråga om den undervisning som ges till elever i behov av särskilt stöd.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten inom Brukets rektorsområde övergripande är av god kvalitet. Inom rektorsområdet är arbetet mot kränkande behandling av mycket god kvalitet enligt inspektörernas bedömning.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- elevernas ansvarstagande och inflytande över arbetet i skolan,
- insatser i hälsofrämjande syfte inom särskolan,
- rektors roll som pedagogisk ledare,
- elever och föräldrars delaktighet i kvalitetsarbetet,
- kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningarnas utformning samt
- lärares utbildning i förhållande till den undervisning som bedrivs.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Vissa elever får inte det stöd i skolarbetet de har rätt till (4 kap. 1 § skollagen).
- Elevens val erbjuds inte på föreskrivet sätt vid Bruksskolan, Strömtorpsskolan och Svartå skola (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

- Utbildningen är inte avgiftsfri. Föräldrar får bidra ekonomiskt för resor som genomförs inom ramen för undervisningen (4 kap. 4 § skollagen).

Datum	Ort
2004-08-18	Linköping

Per Lennermark

Sonny Bjarkå

Inger Nyberg Gummesson